

# Social utblick

Sven Fisk

## Människosynen

### Viktig del i arbetet

Samhällsförhållandena förändras ständigt och därmed också betingelserna för de sämst ställda. Behandlingen av utsatta grupper har skiftat över tiderna. Under årens lopp har de mest skiftande faktorer tagits fram som förklaring till varför en del människor kommer illa till här i livet.

För något år sedan fick jag i min hand en bok skriven av en amerikansk läkare vid namn Richard Cabot. Boken bär titeln "Läkaren och det sociala arbetet". Cabot var verksam i USA under detta sekels början. När Cabot i boken lämnar en beskrivning på det sociala arbetets inriktning kommer han in på "en mycket märklig undersökning" av ett hundratal fattigvårdsärenden i New York. Undersökningen, publicerad 1906, gick ut på att analysera de faktorer som orsakat att dessa människor tvingats söka understöd. Man hade funnit att två tredjedelar av ärendena hade sin orsak i sjukdom och en tredjedel i låga löner. Cabot hade egentligen räknat med att finna karaktärsfel som bärande faktor. Men; "På det hela taget fann man inga moraliska eller andliga defekter, inga väsentliga karaktärsfel". Cabots förvåning över att fattiga människor kunde vara utan "moraliska och andliga defekter" visar bla hur ideologin såg ut på den tiden. Och Cabot säger att det är socialarbetarnas uppgift att sätta sig in i de negativa verkningar som fattigdomen för med sig samt att "fästa allmänhetens uppmärksamhet på det kraftslöseri som här försiggår".

Nu, i november 1984, finns i New York ungefär 100 000 hemlösa människor, som dagligen besöker någon av stadens 41 socialbyråer. En undersökning visar att det väsentligen rör sig om arbetslösa, fattiga människor som i stor utsträckning är sjuka.

Enligt uppgift lär myndigheterna föreställt sig att katern hemlösa till övervägande delen skulle bestå av drogmissbrukare.

För Sveriges del har det företagits en del systematisk forskning om medellösa och biståndstagare. Vissa klassificeringsförsök har förekommit av vilka de mer intressanta är av jämförelsevis sent datum. Gunnar Inghes studie av långvarigt understödda i Stockholm "Fattiga i folkhemmet" (1960) måste nämnas här. Men även Maj-Britt och Gunnar Inghes bok "Den ofärdiga välfärden" (1966) tilldrar sig stort intresse. Makarna Inghe betonar att det är viktigt att "ha reda på vad understödstagarna är för slags människor" samt "varför behöver de understöd?" Maj-Britt och Gunnar Inghe säger vidare att det finns flera utredningar som tagit upp dessa frågeställningar och alla visar de att majoriteten av understödstagarna är sjuka. I "Fattiga i folkhemmet" sammanfattar Gunnar Inghe med orden "många är arbetslösa, ännu flera sjuka".

Under 1984 har det förts en debatt om socialbidraget som stundom fått övertonar.

Idag skiftar socialbidragets storlek kraftigt mellan kommunerna. Och av socialstyrelsens utredning vet vi att i 173 av landets 284 kommuner ligger normen för socialbidrag under existensminimum. Naturligtvis är det oacceptabelt med en sådan ojämlikhet för de sämst ställda.

Enligt 67 § i socialtjänstlagen har socialstyrelsen att till ledning för tillämpningen av lagen utfärda allmänna råd, som dock inte är bindande. Socialstyrelsen har att ge såväl statsmakterna som kommunerna underlag för socialtjänstens utveckling. Vid utformandet av socialstyrelsens tillsynsuppgift har hänsyn tagits till såväl socialtjänstlagen som den kommunala handlingsfriheten.

Inom socialtjänsten måste ställas krav på rättssäkerhet och lika tillgång till bistånd.

När socialstyrelsen, inom ramen för sin skyldighet, försöker sig på uppgiften att utarbeta en rekommendation till riksnorm för socialbidraget så möts detta av en kraftig negativ reaktion från auktoritativt kommunalt håll. Man har hävdat att det rör sig om en intervention i den kommunala självstyrelsen. Det är för mig obegripligt att en riksnorm för socialbidraget skulle kunna utgöra ett allvarligt intrång i

den kommunala självbestämmanderätten. Det har även sagts att socialbidraget måste begränsas på grund av kommunalekonomiska skäl.

Idag är det många kommuner som har betydligt högre kostnader för anslutningen till länstrafiken än vad de har för socialbidraget. Man kan sannerligen fråga sig vad kommuninvånarna får ut av länstrafiken och vilken handlingsfrihet kommunerna haft vid beslutsfattande om anslutning eller inte.

Socialtjänstlagen och hälso-sjukvårdslagen är två lagar som har en hel del gemensamt. Bland annat markerar de ett nytt förhållningssätt i det dagliga arbetet till de människor som skall betjänas av sjukvården och socialtjänsten.

All förändring har ett inre sammanhang och står på något sätt relaterat till det förflutna. Och en förändring kommer inte till stånd utan att det skett någon slags omställning hos människorna själva och det värderingsmönster de ansluter sig till.

För utvecklingen av såväl socialtjänsten som hälso- och sjukvården står människan i centrum. Och alla människors behov av bistånd, omsorg och vård skall mötas och tillgodoses på lika villkor. För att detta skall bli realitet förutsätts en medvetenhet om samhörighet och behov av samverkan.

Sociala reformer får inte begränsas till att enbart bli namnbyten. De måste fylla sitt syfte och ha en reell förankring i verkligheten.

Den långsiktiga utvecklingen mot ett utjämmande av skillnader i välfärden har brutits och det finns flera tecken på att ojämlikheten ökat. Det är högst otillfredsställande att det alltid är de sämst ställda som kommer i blickfånget för besparingar så fort som det sveper ekonomisk snålblåst över nationen.

Om den envig som pågår kring försöket med utarbetandet av riksnorm för socialbidraget vill jag med Jan Nasenius ord säga att det är ett "eko från 1800-talet".

Sedan gammalt är sambandet mellan låg social standard och sjuklighet lett i bevis. Här rör det sig om ett stort komplex av sinsemellan sammanhängande problem. Att tillförsäkra de svaga och utsatta befolkningsgrupperna goda levnadsförhållanden är förnuftigt. Att söka begränsa jämlikhetsaspekten i socialbidraget genom hänvisning till den kommunala självbestämmanderätten är oetiskt.

Låt oss hantera samhällsfrågorna skickligt och med beaktande av en humanpräglad människosyn så att förändringarna blir till framsteg och inte till förfall.

## **Socialmedicinsk tidskrift är en kulturtidskrift**

I en ny folder från statens kulturråd presenteras drygt 200 svenska kulturtidskrifter. Foldern sprids just nu på landets bibliotek.

Tidskrifterna är ordnade ämnesvis och musikälskaren hittar lätt elva tidskrifter om musik, konstvännen arton konsttidskrifter, bokläsaren tretton tidskrifter om böcker och författare. För den politiskt intresserade finns trettiosju tidskrifter att välja på. Osv.

I varje folder finns också en portofri svarskupong, som gör det lätt att hemifrån läshörnan prenumerera på vilken som helst av de 200 kulturtidskrifterna (som behöver flera prenumeranter för att klara sin ekonomi).

Vill man ha foldern – och inte har vägarna förbi biblioteket – så går det bra att skriva till *Kulturtidskriften*, Box 19, 161 26 Bromma. Då kommer foldern på posten.